

Model de formació

roposem un model de formació que tingui en compte els trets següents: en primer lloc, ha de ser una formació obligatòria, gratuïta i permanent; en segon lloc, ha de ser una formació descentralitzada i, alhora, universal i, en tercer lloc, ha de potenciar la formació al centre i la formació d'equips de professionals de diferents centres i de professors en atur o en període d'estudi a la universitat.

1. Totes les empreses públiques i privades compten amb un sistema de perfeccionament dels empleats que garanteix l'assoliment dels objectius de l'empresa i el perfeccionament dels professionals de la matèria. Els plantejaments de formació permanent de l'empresa no poden ser importats directament al sistema educatiu, però aquest sistema necessita d'una formació permanent obligatòria: no ens podem permetre el luxe de jugar amb el voluntarisme dels professors i les professores i deixar a més de la meitat del professorat sense formació; els plantejaments educatius han canviat força i hauria de ser impensable educar com fa vint, trenta o quaranta anys enrere, de la mateixa manera que és impensable fabricar qualsevol producte amb el mateix procés de producció de fa quaranta anys.

El sistema educatiu necessita d'una formació gratuïta: si els professionals són obligats a formar-se, la formació ha de ser gratuïta o, com a màxim, ha de permetre l'accés de

qualsevol persona a partir d'unes quotes mínimes. Les institucions públiques (estatals, autonòmiques i municipals) haurien de finançar i regular la formació del professorat; l'educació és un afer públic de primer ordre que demana inversions importants en formació.

El sistema educatiu necessita, per últim, d'un sistema de formació permanent coherent. Actualment existeix una oferta de formació molt dispersa: han sorgit tot tipus d'associacions privades que gestionen cursos amb la intenció de facilitar l'accés del professorat als crèdits. Nosaltres reclamem un sistema de formació públic gestionat per equips de professionals compromesos, que treballin a l'escola amb una reducció horària, i per persones sòlidament preparades del món universitari. Caldria garantir un equilibri adequat entre la teoria i la pràctica; molts dels cursos de formació són impartits, actualment, per persones del món acadèmic i universitari, amb una adequada formació teòrica, que no treballen en una escola i s'obliden dels problemes del dia a dia, o per persones del món escolar, amb una experiència directe intensa però sense formació teòrica i acadèmica. La combinació de les dues perspectives és indispensable per a una formació de qualitat.

2. En segon lloc, necessitem una formació, d'una banda, descentralitzada, i per l'altra, universal. El repte de la societat actual que camina vers la globalització és aconseguir un

adequat equilibri entre els afers locals i els afers universals. Massa vegades, des de l'illa de Menorca, hem pogut constatar com ens imposaven models importats sense tenir en compte la realitat local ni les dinàmiques de funcionament ni el tarannà de la societat il·lenca. Cada illa té un problema concret, cada lloc del món s'identifica per unes característiques concretes que el fan únic; negar això significa negar la identitat d'un territori i actuar en fals a partir de problemes detectats en els centres de poder, sense tenir en compte el que passa en cada àrea d'un espai geogràfic determinat. Però aquesta evidència no ens pot fer caure en provincialismes; els grans problemes —de l'economia, de l'educació o de la societat— són mundials; tots els fenòmens són interdependents i ens cal estar «connectats», des de la nostra problemàtica concreta, amb tots els problemes, les realitats i les solucions adoptades en qualsevol indret del món. Negar aquesta realitat significa perdre de vista la diversitat i la riquesa d'alternatives que s'han posat en marxa arreu del món. Necessitem aprendre a partir de l'experiència d'altres llocs; la xarxa Internet ens permet conèixer totes aquestes realitats, però és estrictament necessari visitar personalment les experiències més innovadores. Les visites de professionals de l'educació a escoles de diferents països hauria de ser una pràctica més habitual.

En tercer lloc, el model de formació permanent hauria de potenciar la formació a centres i els equips de

professionals (seminaris, grups de treball...) intercentres amb estudiants i professors en atur.

Tot aquest sistema de formació permanent es podria aconseguir si l'administració i les universitats proporcionessin els mitjans adequats: tots els estudiants de Magisteri, de Pedagogia, de Psicologia i tots els estudiants que cursen una llicenciatura amb expectatives d'impartir classes en el sistema obligatori haurien de tenir uns llargs períodes de pràctiques en centres docents. Aquests períodes podrien permetre la formació pràctica i teòrica dels estudiants i dels professors en actiu. Els professors en actiu podrien assistir a cursos de formació, mentre els estudiants aprenen a ensenyar en una classe real, una vegada que l'estudiant hagués passat un període d'adaptació i de coneixement del grup.

Característiques del model de formació

El model de formació públic que proposem ha de tenir les característiques següents:

Ha de permetre una adequada combinació entre la teoria i la pràctica; entre els referents pedagògics i els didàctics.

La formació a centres ha d'afavorir la renovació i la innovació de la «cultura del centre», així com crear noves «cultures de centre».

La formació ha d'afavorir sempre els aspectes innovadors. Cada dia hi ha més experiències força interessants que cal conèixer; no es pot educar com fa vint anys.

La formació ha d'incidir en la millora de la qualitat de l'educació a l'aula. Els canvis proposats per a la formació s'han d'avaluar a partir de l'anàlisi de la pràctica docent.

La formació ha de facilitar la reflexió sobre la pràctica i no ha de perdre el referent de l'aula des de tres perspectives:

— La perspectiva didàctica, entesa com els recursos i les tècniques metodològiques que s'utilitzen a l'aula.

— La perspectiva psicopedagògica, que ha d'oferir els marcs teòrics adients de reflexió, anàlisi i interpretació de la pràctica.

— La perspectiva social, que ens ha de permetre entendre les cultures que interactuen en una classe. Els professors només solem compartir els valors de la classe mitjana i les veritats de la ciència. Els alumnes, sovint, comparteixen coneixements, valors i actituds d'altres cultures coexistents en una mateixa comunitat.

La formació ha de tenir en compte les concepcions dels docents com a punt de partida i s'ha d'afavorir l'intercanvi del bagatge experimental (les solucions i alternatives que cadascú ha «inventat») entre el professorat i entre les escoles.

La formació ha de fomentar les perspectives interdisciplinàries i transdisciplinàries. Totes les ciències es van fen interdependents i els problemes del món actual són globals i no es poden solucionar des de la perspectiva d'una sola àrea, matèria o ciència.

La formació ha de permetre, alhora, la transmissió de sabers nous, la reflexió sobre la pràctica i el recolzament per a la realització d'algun projecte. Estem massa acostumats a la formació de tipus acadèmic, necessària en alguns casos. No tan sols s'ha de formar (transmetre saber), també s'ha d'assessorar (ajudar a realitzar...); és a dir, s'ha d'ajudar en la realització d'algun projecte compartit i «acompanyar» el procés de formació.

La formació, en darrer lloc, ha de fomentar la reflexió: cal que la formació intenti comprendre el que fan els al·lots i les al·lotes. La comprensió dels coneixements, les actituds i els valors de l'alumnat és el punt de partida per a qualsevol nou aprenentatge.

El model de formador

És difícil definir les característiques del formador de professors. La diversitat d'estils, de metodologies i de tarannàs és, en principi, un factor d'enriquiment, però creiem que cal

garantir un conjunt d'aspectes que afavoririen la formació:

— En primer lloc, la persona que es dediqui a la formació de professors i professores ha de tenir un gran bagatge cultural i acadèmic. Han de ser persones força preparades, especialistes en alguna àrea i formats sòlidament en la perspectives interdisciplinàries.

— Han de ser persones crítiques, empàtiques (capaces de comprendre les perspectives dels altres i de posar-se al seu lloc) i col·laboradores (han de permetre el desenvolupament dels projectes compartits).

— Han de ser persones honestes, capaces de portar endavant la innovació i conseqüents amb els principis que defensen.

— Han de tenir capacitat d'anàlisi, de síntesi i d'interpretació dels fets, dels esdeveniments i de les actituds dels professors i les professores.

— Finalment, les persones que es dediquin a la formació han de saber gestionar les demandes de formació, han de saber identificar i definir els fils conductors que permetin treballar amb els problemes plantejats i han d'aconseguir la implicació de tot el professorat.

Esperem que les reflexions abocades en aquest número de la revista *L'Arc* serveixin per assolir, progressivament, una millora de la qualitat educativa a les escoles de les Illes Balears. ♦

